



T.C.
ANAYASA
1. Bölüm

Esas No: 2016/10047
Karar No: 2020/
Karar Tarihi: 15.01.2020

ANAYASA MAHKEMES N N 15/1/2020 TAR HL VE 2016/10047 SAYILI
KARARI (B REYSEL BA VURU)

B R NC BÖLÜM

KARAR

BARI TOYLAK BA VURUSU

Ba vuru Numarası: 2016/10047

Karar Tarihi: 15/1/2020

Ba kan: Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler: Serdar ÖZGÜLDÜR

Hicabi DURSUN

Kadir ÖZKAYA

Yusuf evki HAKYEMEZ

Raportör: Mustafa EK M

Ba vurucu: Barı TOYLAK

Vekili: 1. Av. Meral HANBAYAT YE L

: 2. Av. Ümit S SL GÜN

I. BA VURUNUN KONUSU

1. Ba vuru, ev araması sırasında polis tarafından darbedilme iddiasıyla yapılan ikayetle ilgili kovu turmaya yer olmadı na dair karar verilmesi nedeniyle kötü muamele yasa nın ihlal edildi i iddiasına ili kindir.

II. BA VURU SÜREC

2. Ba vuru 24/5/2016 tarihinde yapılmı tır.

3. Ba vuru, ba vuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmu tur.

4. Komisyonca ba vurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmi tir.

5. Bölüm Ba kanı tarafından ba vurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmi tir.

6. Ba vuru belgelerinin bir örne i bilgi için Adalet Bakanlı ına (Bakanlık) gönderilmi tir. Bakanlık, görü bildirmemi tir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Ba vuru formu ve eklerinde ifade edildi i ekleyle ve Ulusal Yargı A ı Bili im Sistemi (UYAP) üzerinden eri ilen Tunceli Cumhuriyet Ba savcılı ının (Savcılık) soru turma dosyasındaki bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle öyledir:

A. Soru turmanın Ba laması

8. Ba vurucu hakkında silahlı bir terör örgütüne üye oldu u iddiasıyla Savcılık tarafından yürütülen soru turma kapsamında 12/8/2015 tarihinde ba vurucunun evinde arama yapılmı tır.

9. Arama sonrasında ba vurucu gözaltına alınmı ve Savcılık tarafından ifadesi alındıktan sonra aynı gün serbest bırakılmı tır.

10. Ba vurucu, Savcılık ifadesinde arama yapıldı ı esnada iddete maruz kaldı ından bahisle arama yapan polislerden ikayetçi olmu tur. Ba vurucunun ifadesinin ilgili kısmı öyledir:

“... ”

Bana yöneltilen suçlamalar ile ilgili ifadem yukarıda belirtti im gibidir. Bu sabah aramayı gerçekle tiren özel hareket görevlileri hakkında ikayetçiyim. Bu konuda ayrıcı avukatım vasıtasıyla suç duyurusunda bulunaca ım ben evde bu sabah tek ba ıma kalıyordum. Ben arka odada kalıyordum. Kapının çalındı ını duymadım, evin kapısı kırılarak içeri girildi. Özel Harekat Görevlileri içeri girdiler beni yere yatırdılar ters kelepçe taktılar Özel Harekat Görevlisi botuyla kafamın üzerine baskı uyguladı, bunun üzerine burnum haliya sürtündü, burnum kanadı, u anda da görüldü ü eklide kızarıklık olu tu.

“... ”

11. Ba vurucu 13/8/2015 tarihinde Savcılı a dilekçeyle müracaatta bulunarak ikayetini yazılı olarak tekrarlamı tır. Bu dilekçe üzerine ba vurucunun ifadesi Savcılık tarafından mü teki sıfatıyla bir kez daha alınmı tır. 13/8/2015 tarihli ifadenin ilgili kısmı öyledir:

“... ”

Dün 12/08/2015 tarihinde sabah saat 05:30 da kolluk kuvvetleri ikamet etti im evimin kapısını kırmak sureti ile içeri girdiler. Bir anda benim ellerimi arkadan kelepçeleyip yere yatırdılar. Bu sırada bana müdahale eden polislerden biri kafama aya ı ile basarak burnumun zarar görmesine sebep oldu. Beni darp etti. Ellerim kelepçelendikten sonra kaldırıp koltu a oturtular ve evim ile ilgili arama kararı oldu unu söylediler. Ancak öncesinde kapıyı kırıp girip bana müdahale ettiler. Bu müdahale sırasında kafama aya ı ile basıp yaralanmama sebep olan polisten ikayetçiyim. Yüzünü görmedim. Kim oldu unu bilmiyorum. Tunceli Cumhuriyet Ba savcılı ının 2014/506 sayılı soru turma dosyasında olay günü benim ile ilgili adli rapor alınmı tı. Beni darp eden ahıstan ikayetçiyim.

...

12. Ba vurucunun ikayeti üzerine ba latılan soru turmanın dosyası Savcılık tarafından 7/9/2015 tarihinde ba vurucu hakkında yürütülen soru turma dosyası ile aralarında hukuki ve fiili irtibat bulundu u gerekçesiyle birle tirilmi tir.

B. Soru turma lemleri

13. 12/8/2015 tarihinde ba vurucunun evinde yapılan arama sonrası arama ve elkoyma tutana ı düzenlenmi tir. Tutana ın ilgili kısımları öyledir:

“ ...

... biz görevlilerce gerekli emniyet tedbirleri alınarak kapı usulüne uygun olarak çalındı, kapıyı açan kimse olmaması üzerine Özel Harekat ube Müdürlü ü görevlileri tarafından koç ba ı tabir edilen cisim ile kırılarak ikamete girildi. kamet içerisinde yapılan kontrollerde ikamette üpheli Barı TOYLAK'ın oldu u ve ba ka kimsenin olmadı ı tespit edildi ve üpheli Barı TOYLAK'a Tunceli Sulh Ceza Hakimli i'nin kararı okunarak arama yapılaca ı söylendi ve ahsın arama i lemine herhangi bir itirazının olmaması üzerine galo giyilmek suretiyle Mahalle muhtarı C. Y. ile birlikte girilerek arama i lemine ba landı. ahsın direnmesi üzerine orantılı güç kullanıldı.

...

Bahse konu ikamette arama yapılmadan önce muhtar ve üpheli Barı TOYLAK'a arama i leminin bölüm bölüm yapılaca ı ve her bölümde muhtarın bulunaca ı ve kamera marifeti ile kaydedilece i ahıslara bildirilmi tir.

“ ...

14. Soru turma kapsamında Savcılık 2/2/2016 tarihinde Tunceli I Emniyet Müdürlü ü Terörle Mücadele ube Müdürlü üne müzekkere yazarak aramada görev yapan polis memurunun üpheli sıfatıyla ifadesinin alınmak üzere müracaatının teminini istemi tir.

“ ...

Yazının ilgi kısmı öyledir:

Soru turma dosyası kapsamında 12/08/2015 tarihinde dosyada üpheli olarak yer alan Barı TOYLAK'ın 13/08/2015 tarihli ikayeti ile ilgili olarak mü teki üpheli Barı TOYLAK'ın ikamet adresinde arama ve el koyma i lemi yapan görevli personel listesi kontrol edilerek, ekte sunulu mü teki ifadesinde belirtmi oldu u ve ikayetçi oldu u görevli polis memurunun üpheli sıfatı ile ifadesi alınmak üzere Cumhuriyet Ba savcılı ımıza müracaatının sa lanması rica olunur.

“ ...

15. Tunceli I Emniyet Müdürlü ü 3/3/2016 tarihli bir yazıyla Savcılı a cevap vermi ve aramaya katılan polislerin sicillerinin de yer aldı ı bir ara tırma tutana ını yazı ekinde göndermi tir. 23/2/2016 tarihli tutana ın ilgili kısmı öyledir:

“...Konu ile ilgili yapmı oldu umuz ara tırmalarda Barı TOYLAK isimli ahsın 12/08/2015 tarihinde yapılan ev aramasında ahsın görevli Polis Memurlarına direndi i ve görevli Polis Memurlarının da ' ahsın direnmesi üzerine orantılı güç kullanıldı ı ' ibaresinin yazıldı ı Soru turma Dosyası içerisinde yer alan 12/08/2015 tarihli Arama ve El Koyma tutana ında belirtildi i görülmü tür.

12/08/2015 tarihinde ahsın gözaltına alınmadan önce Tunceli Devlet Hastanesinden alınan Genel Adli Muayene Raporunun sonuç kısmında da belirtildi i üzere 'Çekilen grafite kırık bulgusuna rastlanmadı. BTM ile giderilebilir. İlk Muayene bulgularına göre hayatı tehlikesi bulunmamaktadır.' yazıldı ı görülmü tür.

ahsın 13.08.2015 tarihinde Tunceli Cumhuriyet Ba savcılı ı Soru turma Bürosuna 2015/1478 sayılı dosyası kapsamında belirtmi oldu u 'Ancak öncesinde kapıyı kırıp girip bana müdahale ettiler. Bu müdahale sırasında kafama aya ı ile basıp yaralanmama sebep olan polisten ikayetçiyim. Yüzünü görmedim kim oldu unu bilmiyorum.' fadesinden de anla ılaca ı üzere bahsetti i polis memurunun arama ve el koyma i lemi yapan görevli personel olmadı ı de erlendirildi inden, yapılan operasyonlarda arama ve el koyma i lemi yapan görevli personelin Özel Hareket ube Müdürlü ü personelince konut, bina vs. yapılan gözlemler sonucunda ahıs/ ahısların kontrol altına alındıktan sonra Özel Hareket ube Müdürlü üne ba lı personelin 'çerisi Temiz' komutu üzerine girildi inden adı geçen ahsa ilk müdahalenin de Özel Harekat ube Müdürlü üne ba lı Polis Memurlarınca 2559 sayılı PVSK.(Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu) Madde 16 kapsamında yapıldı ı de erlendirilmektedir.

Konu ile ilgili olarak 12/08/2015 tarihinde (...) Merkez Tunceli adresine yönelik gerçekleştirilen operasyonda Özel Harekat ube Müdürlü ünce görevlendirilen personelin isim listesi 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 20. Maddesi kapsamında gönderilmemi gerçekleştirilen operasyona katılan personelin sicil numaraları a a ıda belirtilmi ...”

C. Sa lık Raporları

16. Yapılan ev araması sonrası ba vurucu, kolluk tarafından Tunceli Devlet Hastanesinde muayene ettirilerek hakkında rapor tanzim ettirilmi tir. 12/8/2015 tarihli söz konusu kesin nitelikteki raporda; burun üstünde sol tarafta abrazyon oldu u, hayati tehlikenin bulunmayıp yaralanmanın basit bir tıbbi müdahaleyle giderilebilecek ölçüde, hafif nitelikte oldu u kayıtlıdır.

D. Ba vurucu Hakkında Yürütülen Soru turma

17. Savcılıkça ba vurucu hakkında 6/4/2016 tarihli iddianameyle silahlı terör örgütüne üye olma suçundan kamu davası açılmı tır.

18. Ba vurucu hakkındaki yargılama Tunceli 1. A ır Ceza Mahkemesinde devam etmektedir.

E. Ba vuruya Konu Soru turma Neticesinde Verilen Karar

19. Savcılık 6/4/2016 tarihli kararıyla ba vurucunun ikayetine konu eylemi zor kullanma yetkisine ili kin sınırın a ılması suretiyle yaralama suçu kapsamında görerek ba vurucunun yaralanmasının basit nitelikte olması nedeniyle ek kovu turmaya yer olmadı ına dair karar vermi tir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı öyledir:

“... ”

Mü teki üphelinin kendisine yönelik yaralama eylemi ile ilgili yapılan de erlendirmede, Cumhuriyet Ba savcılı ımızca yürütülmekte olan soru turma dosyası kapsamında Tunceli Sulh Ceza Hakimli inin 11/08/2015 tarih ve 2015/683 De i ik Sayılı Arama ve El Koyma Kararına istinaden kimlik bilgileri tespit edilemeyen faili meçhul görevli polis memurlarınca mü teki üphelinin ikametgah adresinde arama yapıldı ı, arama sırasında görevli polis memurlarının müdahalesi sırasında mü teki üphelinin burnundan hafif ekilde yaralandı ı, mü teki üphelinin yaralanmasının müdahale sırasında yerde yatar vaziyette bulunması sebebiyle sürtünmeye ba lı olarak meydana geldi i, kimlik bilgileri

tespit edilemeyen görevli polis memurunun mü teki üpheliye yönelik eylemi görevi yerine getirmek için zor kullanma yetkisi kapsamında de erlendirilmesi gerekti i, görevli polis memurunun zor kullanma yetkisinin sınırını a tı na dair bir delil bulunmadı ı, Yargıtay'ın bu konudaki emsal kararlarında zor kullanma yetkisinin sınırının a ılması ancak TCK.'nın 86/2 maddesi kapsamında basit yaralamadan daha a ır bir sonucun bulunması halinde mümkün olaca ı, mü teki üpheli bakımından direnme hakkı kapsamında da aynı durumun geçerli oldu u, bu durumda görevli polis memurunun eyleminin PVSK'nın 16. Maddesinde düzenlenen zor kullanma yetkisi kapsamında de erlendirilmesi gerekti i, uygulamada benzer iddialar sebebiyle Yargıtay çtihatlarına da somut olayımıza benzer eylemlerin bu kapsamda de erlendirildi i, bu sebeple de kimlik bilgileri tespit edilemeyen görevli polis memuru hakkında kamu davası açılmayaca ı tüm dosya kapsamından anla ılmakla;

Yukarıda açıklanan gerekçelerle, olay sebebiyle;

Faili meçhul üpheli hakkında kamu adına KOVU TURMAYA YER OLMADI INA,

...”

20. Ba vurucu, bu karara itiraz edebilmek için soru turma dosyasının örne ini 19/4/2016 tarihli dilekçe ile Savcılıktan talep etmi tir. Savcılık 19/4/2016 tarihli derkenarıyla dosyada gizlilik kararı bulundu unu belirterek talebi reddetmi tir.

21. Ba vurucunun ek kovu turmaya yer olmadı na dair karara yaptı ı 28/4/2016 tarihli itiraz Tunceli Sulh Ceza Hakimli inin 9/5/2016 tarihli kararıyla kesin olarak reddedilmi tir.

22. Ba vurucu 17/5/2016 tarihinde tebli edilen karara kar ı 24/5/2016 tarihinde süresinde bireysel ba vuruda bulunmu tur.

IV. LG L HUKUK

A. Ulusal Hukuk

23. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Kasten yaralama" kenar ba lıklı 86. maddesinin ilgili kısımları öyledir:

“(1) Kasten ba kasının vücuduna acı veren veya sa lı ının ya da algılama yetene inin bozulmasına neden olan ki i, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Kasten yaralama fiilinin ki i üzerindeki etkisinin basit bir tıbbi müdahaleyle giderilebilecek ölçüde hafif olması halinde, ma durun ikayeti üzerine, dört aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezasına hükmolunur.

(3) Kasten yaralama suçunun;

...

d) Kamu görevlisinin sahip bulundu u nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle,

...

i lenmesi halinde ikayet aranmaksızın, verilecek ceza yarı oranında artırılır.”

24. 5237 sayılı Kanun'un "Zor kullanma yetkisine ili kin sınırın a ılması" kenar ba lıklı 256. maddesi öyledir:

"(1) Zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlisinin, görevini yaptığı sırada, kişilere karşı görevinin gerektirdiği ölçünün dışında kuvvet kullanması halinde, kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır."

25. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Bir suçun işlendiğini örenen Cumhuriyet savcısının görevi" kenar başlıklı 160. maddesi öyledir:

"(1) Cumhuriyet savcısı, ihbar veya başka bir suretle bir suçun işlendiğini izlenimini veren bir hali örenir örenmez kamu davasını açmaya yer olup olmadığına karar vermek üzere hemen işin gerçeğini ara tırmaya başlar.

(2) Cumhuriyet savcısı, maddi gerçeğin ara tırılması ve adil bir yargılamanın yapılabilmesi için, emrindeki adli kolluk görevlileri marifetiyle, üphelinin lehine ve aleyhine olan delilleri toplayarak muhafaza altına almakla ve üphelinin haklarını korumakla yükümlüdür."

26. 5271 sayılı Kanun'un "Müdafiin dosyayı inceleme yetkisi" kenar başlıklı 153. maddesinin ilgili kısımları öyledir:

"(1) Müdafi, soruşturma evresinde dosya içeriğini inceleyebilir ve istediği belgelerin bir örneğini harçsız olarak alabilir.

(2) Müdafiin dosya içeriğini inceleme veya belgelerden örnek alma yetkisi, soruşturmanın amacını tehlikeye dürebilecek ise Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hakim kararıyla kısıtlanabilir. Bu karar ancak aşağıda sayılan suçlara ilişkin yürütülen soruşturmalarda verilebilir:

...

(3) Yakalanan kişinin veya üphelinin ifadesini içeren tutanak ile bilirkişi raporları ve adı geçenlerin hazır bulunmaya yetkili oldukları diğer adli işlemlere ilişkin tutanaklar hakkında, ikinci fıkra hükmü uygulanmaz.

(4) Müdafi, iddianamenin mahkeme tarafından kabul edildiği tarihten itibaren dosya içeriğini ve muhafaza altına alınmış delilleri inceleyebilir; bütün tutanak ve belgelerin örneklerini harçsız olarak alabilir... "

B. Uluslararası Hukuk

27. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin "kence yasa ısı" kenar başlıklı 3. maddesi öyledir:

"Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muamelelere tabi tutulamaz."

28. 18/6/2003 tarihli ve 25142 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 16/12/1966 tarihli Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin 7. maddesi öyledir:

"Hiç kimse işkenceye ya da zalimane, insanlık dışı ya da küçük düşürücü muamele ya da cezalandırmaya maruz bırakılamaz. Özellikle, hiç kimse kendi özgür rızası olmadan tıbbi ya da bilimsel deneylere tabi tutulamaz."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

29. Mahkemenin 15/1/2020 tarihinde yaptığı toplantıda başvuru incelenip gereği dü ünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

30. Ba vurucu; evinde yapılan arama sırasında görevli polisler direnmemesine rağmen polis tarafından darbedildiğini belirterek yaptığı şikayetin soru turma makamı tarafından ciddiye alınmadığını iddia etmektedir. Ba vurucu olayla ilgili delil araştırılması yapılmadığından, soru turma dosyasındaki bilgi ve belgelerden gizlilik kararı nedeniyle haberdar olamadığından da yakınmaktadır. Ba vurucu aramaya katılan polis memurlarının kimliklerinin tespit edilememesinin mümkün olmadığını vurgulamaktadır. Ba vurucu, şikayetine konu olay hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesi nedeniyle etkili baskı ve kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

B. Değerlendirme

31. Anayasa Mahkemesi, olayların baskı vurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile baskı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Baskı vurucunun iddialarının Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağı çerçevesinde incelenmesi gerektiği de değerlendirilmeli ve etkili baskı hakkında ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

32. Kötü muamele yasağına ilişkin şikayetlerin devletin negatif ve pozitif yükümlülükleri dikkate alınarak maddi ve usul boyutları bakımından ayrı ayrı incelenmesi gerekmektedir. Devletin negatif yükümlülüğü bireyleri kötü muamele, insanlık dışı veya aşağılayıcı muameleyle ya da cezaya tabi tutmama sorumluluğunu içerirken devletin pozitif yükümlülüğü hem bireyleri bu tür muamelelerden korumayı (önleyici yükümlülük) hem de etkili bir soruşturma yoluyla sorumluların tespitini ve cezalandırılmasını (soru turma yükümlülüğü) içermektedir. Kötü muamele yasağının maddi boyutu, negatif yükümlülük ile önleyici yükümlülüğü kapsamakta; pozitif yükümlülüğün alanında kalan soruşturma yükümlülüğü ise usul boyutunu oluşturmaktadır (benzer yöndeki inceleme usulünü içeren kararlar için bkz. Cezmi Demir ve diğ. erleri, B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 75; Mehmet Şah Ara ve diğ. erleri, B. No: 2014/798, 28/9/2016, § 64; Mustafa Rollas, B. No: 2014/7703, 2/2/2017, § 49).

33. Somut olayda baskı vurucu, polis tarafından darbedildiği şikayetin etkili bir şekilde soruşturulmadığını ileri sürmüştü ise de baskı vurucu formu ve ekleri ile soruşturmadaki deliller söz konusu iddiayı bu amaçla incelemeye imkan vermemektedir. Bu nedenle somut olaya ilişkin değerlendirme, Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında, sadece devletin pozitif yükümlülüğüne baskı olarak ve etkili soruşturma yükümlülüğü bakımından yapılmıştır.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

34. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek baskı bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

35. Devletin kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülüğünün bir de usul boyutu bulunmaktadır. Bu usul yükümlülüğü çerçevesinde devlet; her türlü fiziksel ve ruhsal saldırı olayının sorumlularının belirlenmesini, gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili resmi bir soruşturma yürütmek durumundadır. Bu tarz bir soruşturmanın temel amacı, söz konusu saldırıları önleyen hukukun etkin bir şekilde uygulanmasını güvenceye almak, kamu görevlilerinin ya da kurumlarının karıştığı olaylarda bunların sorumlulukları altında meydana gelen olaylar için

hesap vermelerini sağlamaktır (Cezmi Demir ve diğerleri, § 110).

36. Buna göre bireyin bir devlet görevlisi tarafından hukuka aykırı olarak ve Anayasa'nın 17. maddesini ihlal eder biçimde bir muameleye tabi tutuldu una ili kin savunulabilir bir iddiasının bulunması halinde Anayasa'nın 17. maddesi -"Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddedeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandı nda- etkili resmi bir soru turmanın yapılmasını gerektirmektedir. Bu soru turma, sorumluların belirlenmesini ve cezalandırılmasını sağlamaya elverişli olmalıdır. Bu mümkün olmazsa madde, sahip olduğu öneme rağmen pratikte etkisiz hale gelecek ve bazı hallerde devlet görevlilerinin fiili dokunulmazlıktan yararlanarak kontrolleri altında bulunan kişilerin haklarını istismar etmeleri mümkün olacaktır (Tahir Canan, § 25).

37. Yürütülen ceza soru turmalarının amacı, kişinin maddi ve manevi varlığını koruyan mevzuat hükümlerinin etkili bir şekilde uygulanmasını, sorumluların ölüm ya da yaralama olayına ili kin hesap vermelerini sağlamaktır. Bu bir sonuç yükümlülüğü de il uygun araçların kullanılması yükümlülüğüdür. Diğer taraftan burada yer verilen değerlendirmeler hiçbir şekilde Anayasa'nın 17. maddesinin baş vuruculara üçüncü tarafları adli bir suç nedeniyle yargılatma ya da cezalandırma hakkı, tüm yargılamaları mahkûmiyetle ya da belirli bir ceza kararıyla sonuçlandırma ödevi yüklediği anlamına gelmemektedir (Cezmi Demir ve diğerleri, § 113).

38. Yürütülecek ceza soru turmaları, sorumluların tespitine ve cezalandırılmalarına imkan verecek şekilde etkili ve yeterli olmalıdır. Soru turmanın etkili ve yeterli olduğundan söz edilebilmesi için soru turma makamlarının resen harekete geçerek olayı aydınlayabilecek ve sorumluların tespitine yarayabilecek bütün delilleri toplaması gerekir. Dolayısıyla kötü muamele iddialarının gerektirdiği soru turma başımsız bir şekilde, hızlı ve derinlikli yürütülmelidir. Diğer bir ifadeyle yetkililer, olay ve olguları ciddiyetle öğrenmeye çalışmalı; soru turmayı sonlandırmak ya da kararlarını temellendirmek için çabuk ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır. Bu kapsamda yetkililer diğer deliller yanında görgü tanıklarının ifadeleri ile kriminalistik bilirkişi incelemeleri dahil söz konusu olayla ilgili kanıtları toplamak için alabilecekleri bütün makul tedbirleri almalıdır (Cezmi Demir ve diğerleri, § 114).

b. İkelerin Olaya Uygulanması

39. Olayın ertesi günü baş vurucunun şikayeti üzerine Savcılık tarafından soru turma numarası verilerek adli soru turma başlatıldı ı görülmektedir. Bununla birlikte Savcılığın şikayetin aydınlatılmasına yönelik ilk ve tek araştırması 2/2/2016 tarihinde Tunceli İl Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şube Müdürlüğüne yazılan müzekkereden ibarettir (bkz. § 11). Söz konusu müzekkere, şikayet tarihinden yaklaşık altı ay sonra yazılmıştır.

40. Baş vurucunun evinde yapılan arama neticesi düzenlenen arama tutanağında arama işleminin kamera kaydına alındığı belirtilmesine rağmen Savcılık, kamera görüntülerini temin etme yönünde bir adım atmamıştır. Bununla birlikte söz konusu tutanakta arama sırasında mahalle muhtarının da hazır bulunduğu görülmektedir. Şikayete konu olay hakkında bilgisi olabilecek muhtarın tanıklığına Savcılık tarafından baş vurulmamıştır. Savcılığa verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda söz konusu tanığın ifadesine neden baş vurulmadığı konusunu açıklığa kavuşturabilecek bir gerekçeye de rastlanmamıştır.

41. Soru turmada takip edilecek yöntem ve buna ili kin süreç soru turma merciinin takdirinde olmakla birlikte bu takdir kullanımının gerçeğin ortaya çıkarılması bakımından elverişli olanlara yönelmeyi gerektirdiği açıktır. Savcılık baş vurucunun şikayetini ayrı bir soru turma numarasına kaydetmesine rağmen sonrasında baş vurucu hakkında yürütülen soru turmayla birleştirme yolunu seçmiştir. Bu sayede baş vurucu hakkında yürütülen soru turma dosyası için verilen erişim kısıtı kapsamına baş vurucunun şikayetiyle başlatılan soru turma otomatik olarak dahil edilmiştir. Bununla birlikte özellikle

ba vurucunun hazır bulunmaya yetkili oldu u ev araması sonrasında tanzim edilen tutanak dahil soru turma dosyasında bulunan tüm belgelere ba vurucunun eri mesine engel olundu u görülmektedir. Buna ba lı olarak soru turma makamının ba vurucunun soru turmaya gerekli oldu u ölçüde etkili katılımını sa layamadı ı gibi ba vurucuyu böyle bir katılımı sa lamaya elveri li bir araçtan da yoksun bıraktı ı sonucuna varılmı tır.

42. Öte yandan olayın tarafı olan polisler tarafından düzenlenen arama tutana ında ba vurucunun aramaya rıza gösterdi i belirtilmi olmasına ra men sonrasında direndi i ve kendisine orantılı güç kullanıldı ı ekinde çeli kili sayılabilecek ifadelerin mevcut oldu u görülmektedir. Soru turma makamı tarafından bu hususun aydınlatılmasına ve çeli kilerin giderilmesine yönelik bir adım atılmamı tır.

43. Savcılık ba vurucunun ikayetine konu soru turma neticesinde verdi i ek kovu turmaya yer olmadı ına dair kararda polislerin eyleminin zor kullanma yetkisi kapsamında kaldı ını ve sınırın a ılmadı ını belirtmi tir. Ba vurucunun nasıl ve ne ekilde görevli polislere direndi i yönünde Savcılıkça yapılmı bir tespit söz konusu de ilken polis müdahalesinin neden orantılı kabul edildi i karar gerekçesinden anla ılamamaktadır.

44. Savcılıkça ba vurucunun ikayetine konu edilen olayın gerçekleşme ko ullarının ve maddi gerçe in ortaya çıkarılması için tanık ifadesine ba vurulmaması, arama sırasındaki kamera kayıtlarının incelenmemi olması, polis tutana ında yer alan çeli kilerin giderilememi olması ve ba vurucunun soru turmaya etkin bir katılımının sa lanmamı olması hususları bir bütün olarak gözetildi inde soru turmanın tam ve etkin ekilde yürütülmedi i sonucuna varılmı tır.

45. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasa ının usul yükümlülü ü yönünden ihlal edildi ine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

46. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı ve (2) numaralı fıkrası öyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, ba vurucunun hakkının ihlal edildi ine ya da edilmedi ine karar verilir. İhlal kararı verilmesi halinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmı sa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hallerde ba vurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladı ı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak ekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

47. Ba vurucu ihlalin tespit edilmesini istemi ve tazminat talebinde bulunmu tur.

48. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Do an kararında ihlal sonucuna varıldı ında ihlalin nasıl ortadan kaldırılaca ı hususunda genel ilkeler belirlenmi tir (B. No: 2014/8875, 7/6/2018, [GK]). Mahkeme di er bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da de inmi ve bu durumun ihlalin devamı anlamına gelece i gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanaca ına da i aret etmi tir (Aligül Alkaya ve di erleri (2), B.No: 2016/12506, 7/11/2019).

49. Bireysel ba vuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildi ine karar verildi i takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldı ından söz edilebilmesi için temel kural mümkün

oldu unca eski hale getirmenin, yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

50. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı durumlarda Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanunun 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile Çözüm'ün 79. maddesinin 1 numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak, ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde, usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir karar kendisine ulaşan mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemeksizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir. (Mehmet Doğan, §§ 58-59; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), §§ 57-59, 66-67).

51. Başvuruda, Anayasa'nın 17. maddesinde düzenlenen kötü muamele yasağının usul boyutu itibarıyla ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla somut başvuruda ihlalin yargısal bir karara varmak için gerekli olan deliller toplanıp yeterli inceleme yapılmadan Cumhuriyet Başsavcılığınca verilen ek kovuşturmaya yer olmadığına dair karardan kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

52. Bu durumda kötü muamele yasağı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden etkin bir adli soruşturma yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Buna göre yapılacak yeniden soruşturma bireysel başvuruya özgü düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken öncelikle ihlale yol açan ek kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın ortadan kaldırılması ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir soruşturma yapılmasından ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden soruşturma yapılmak üzere Tunceli Cumhuriyet Başsavcılığına (Soruşturma No. 2014/506) gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

53. Öte yandan somut olayda ihlalin tespit edilmesinin başvurucunun uğradığı zararların giderilmesi bakımından yetersiz kalacağı açıktır. Dolayısıyla eski hale getirme kuralı çerçevesinde ihlalin bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılabilmesi için kötü muamele yasağının ihlali nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karılığında başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

54. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 239,50 TL harç ve 3.000 TL vekalet ücretinden oluşan toplam 3.239,50 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDÜĞÜNE,

B. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasa ının usul boyutunun HLAL ED LD NE,

C. Kararın bir örne inin kötü muamele yasa ı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soru turma yapılmak üzere Tunceli Cumhuriyet Ba savcılı ına GÖNDER LMES NE,

D. Ba vurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ÖDENMES NE,

E. 239,50 TL harç ve 3.000 TL vekalet ücretinden olu an toplam 3.239,50 TL yargılama giderinin BA VURUCUYA ÖDENMES NE,

F. Ödemenin, kararın tebli ini takiben ba vurucunun Hazine ve Maliye Bakanlı ına ba vuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması halinde bu sürenin sona erdi i tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FA Z UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örne inin Adalet Bakanlı ına GÖNDER LMES NE 15/1/2020 tarihinde OYB RL YLE karar verildi.